

Ako učiť tému: **KVADRANTY**

Mentor sa vráti k téme MAPA, tentokrát v súvislosti s mapovaním MINULOTI PRÍBEHU MOJICH PEŇAZÍ.

Mentor predstaví edukantom faktory, ktoré ovplyvňujú naše finančné správanie. **Jedným z formujúcich zdrojov je výchova a rodinné prostredie.** „To ako vnímame peniaze a ako s nimi narábame, do veľkej miery ovplyvňuje rodinné prostredie v ktorom sme vyrastali a v ktorom sme sa o peniazoch učili. Fakt, aké prostredie nás formovalo ovplyvniť nevieme, je to externý zdroj, aj keď je kľúčový. Podľa toho, v akom type rodinného prostredia vyrastáme, získavame pre svoj život špecifické prístupy budovania vzťahu k peniazom.

Štyri kvadranty, ktoré predstavujú špecifické prístupy k peniazom v závislosti od rodinného zázemia, v ktorom sme vyrastali

Štyri kvadranty, ktoré predstavujú špecifické prístupy k peniazom v závislosti od rodinného zázemia, v ktorom sme vyrastali

O peniazoch sa od rodičov dozvedáme dvoma spôsobmi.
Verbálnou a neverbálnou/emocionálnou komunikáciou.

1. Verbálne uzavreté domácnosti vo vzťahu k peniazom sú také, v ktorých sa o peniazoch nikdy nediskutuje.
2. Verbálne otvorené domácnosti otvorene hovoria o peniazoch, môže ísť o diskusiu o nákupe, ktorý treba odložiť, alebo kam ísť na dovolenku. Diskusie o peniazoch majú pokojnú a kontrolovanú konverzáciu.
3. Inak vyzerá rodinné prostredie v ktorom sa síce o peniazoch hovorí, ale spája sa to s neustálymi hádkami a krikom. Hádky sú otvorenou komunikáciou, ale sú to diskusie o problémoch. Neverbálnu komunikáciu vnímame prostredníctvom neverbálnych gest, aj keď im úplne nemusíme rozumieť.
4. Ak je emocionálna komunikácia pozitívna, cítime sa pokojne, ak je negatívna, cítime sa neisto a je silnejšia ako slová.

Poznáme štyri kvadranty, ktoré predstavujú špecifické prístupy k peniazom v závislosti od rodinného zázemia v ktorom sme vyrastali. (podrobný opis kvadrantov, majú účastníci k dispozícii v tlačenej podobe)

1. Kvadrant - ÚZKOSŤ – peniaze sú v rodine zdrojom stresu, na každom cente záleží. Keď si v takom vyrastal, možno si vnímal, že s peniazmi sa v rodine automaticky spájal stres. Možno nevieš prečo, ale máš všeobecný nepokoj hovoriť o čomkoľvek, čo sa týka peňazí. Mohol si cítiť napätie v miestnosti, keď sa táto téma objavila bez toho, aby ste vedel prečo.

2. Kvadrant - NESTABILITA – peniaze sú v rodine zdrojom komunikácie, ale spojenej so stresom a hádkami, ktoré vnášajú do života neistotu, konflikt a chaos. Kvôli častokrát nevyriešeným s témou spájanou s konfliktom, máš tendenciu k apatii v oblasti financií.

3. Kvadrant - NEVEDOMOSŤ – v rodine sa téme peniaze sa nevenuje pozornosť, nikdy sa nediskutovalo o dlhoch, rozpočte alebo investovaní, nevznikal teda žiadny konflikt. To ale neznamená že rodina má financie v poriadku. Kto vyrastá v takom prostredí, zažíva sladkú nevedomosť. Takáto rodina nie vždy vie zaobchádzať s peniazmi rozumne. Nedostatočná komunikácia spôsobuje, že ľudia vyrastajúci v týchto rodinách sa často cítia podvedení alebo nepripravení na životnú realitu

4. Kvadrant - STABILITA – o peniazoch sa v rodine hovorí ako o nástroji, ktorý sa využíva na zabezpečenie chodu rodiny, témy sa netreba báť, peniaze je potrebné vedieť spravovať. Cítil si pokoj a pocit bezpečia. Rozbilo sa vám v rodine auto, nechtiac si si zničil nový mobil? Nebol to žiadny neriešiteľný problém. Rodičia s tebou o peniazoch komunikovali vhodným spôsobom. Existoval pocit stability a kontroly.

Case studies ako pomôcka pri učení o kvadrantoch:

(Kvôli lepšiemu pochopeniu sú opísané v extrémnejšie studies)

1. Case studies ku kvadrantu - ÚZKOSŤ

Téma peňazí je pre Elišku tabu témou. Nedokáže o nej otvorene hovoriť ani so svojim manželom. V téme peniaze je neistá. Nevie čo má o nich vedieť, preto sa hanbí o tom hovoriť a už vôbec nie otvorene a nahlas. Ak sa otvoria témy o sporení, alebo kam a ako investovať, chytá ju úzkosť.

Vyrastala v rodine kde sa o peniazoch nikdy nehovorilo. To čo v súvislosti s peniazmi v detstve zažila, videa a počula bolo, ako mama v obchode vždy nakupovala iba veci v lepšej cene na tovare s končiacou zárukou. Ak si Eliška chcela vybrať niečo neakciové, mama úzkostlivo vyhlásila, že si to nemôžu dovoliť, pretože im nevyjdú peniaze na zaplatenie ostaných účtov. To čo boli ostatné účty, kam smerovali peniaze rodiny, o tom Eliška nikdy nepočula, nevedela a takáto absencia informácií o peniazoch ju sprevádza dodnes. To na čo si naozaj pamätá, je úzkostný až panický výraz matkinej tváre (neverbálny prejav) svojej mamy pri platení na pošte či v obchode. Vychádzal z obavy, či bude mať dosť peňazí na zaplatenie. Eliška si zo svojej rodiny do života doniesla fakt, že na každom cente záleží.

Eliška dodnes nemá peniaze pod kontrolou. Rodinné peniaze spravuje jej manžel, ktorý Eliškin úzkostný vzťah k peniazom využil a prevzal celú kontrolu nad ich financiami. Eliška nemá vlastný bankový účet, jej príjmy smerujú rovno na manželov účet. O každé euro, ktoré potrebuje musí požiadať manžela a odôvodniť mu, na čo ich chce použiť. Je to pre ňu veľmi ponižujúce.

Case studies ku kvadrantu - NESTABILITA

To že Juraj vyrastal v kvadrante nestability je možné odčítať z jeho správania veľmi jasne. Keď sa začína diskusia o peniazoch, je ho zreteľne vidieť aj počuť. Jeho správanie sa zmení na výbušné, veľa gestikuluje hovorí príliš hlučne. S témou peniaze v jeho rodine, ako sám spomína, sa ako norma spájali tlak a hádky, úzkosť a stres.

Z Jurajovho spomínania sa u nich v rodine emócie pri téme peňazí pohybovali z negatívnej do pozitívnej roviny, no nikdy sa nedali predvídať. Reakcie rodičov na akúkoľvek požiadavku týkajúcu sa peňazí, boli nestabilné až chaotické. Niekedy boli tvrdé, stručné, stresujúce, inokedy zas pohodové. Raz bola ich reakcia na prosbu kúpy obľúbenej značky čokolády záporná až stresujúca, o pár dní neskôr (po výplate), celá rodina už nakupovala rad radom všetko po čom túžili. Dovolená bola aj spomenutá čokoláda. Nikdy sa nedala predvídať reakcia, bol to ako točenie v rulete. Teraz nie, ale o hodinu možno áno. Pozitívnou skúsenosťou z Jurajovho detstva v súvislosti s peniazmi je, že rodičia o nich hovorili, aj keď to nebola práve najzdravšia komunikácia. Keď sa totiž o veciach komunikuje, je možné realizovať zmenu.

Juraj si do svojej novej rodiny priniesol stresovú, v súvislosti s peniazmi vždy emocionálne nabitú komunikáciu. V manželstve po rokoch hádok kvôli peniazom, prešiel do fázy apatie. Spolu s manželkou sa často a zbytočne zadlžujú, so splácaním bojujú každý mesiac.

Case studies ku kvadrantu - **NEVEDOMOSŤ**

Ondrej vyrastal v rodine, kde sa o peniazoch nikdy nehovorilo. Celé detstvo netušil či v rodine majú peňazí dosť alebo málo, resp. čo jeho rodičia v súvislosti s peniazmi riešia. Jeho spomienky na situácie v súvislosti s peniazmi v rodine boli pohodové, to čo potreboval vždy dostal. Nemal žiadne informácie od rodičov o ich finančnej situácii a teda nemal sa čoho obávať.

Pravdou bolo, že Ondrejovi rodičia s financiami zápasili. Vlastne žili iba z jedného príjmu, pretože Ondrejova mama odmietala pracovať. Otec ako vodič technických služieb zarábala málo, ťažko to pokrylo chod celej domácnosti. Ondrej o tom nemal potuchy, ale vedel že otec je ten, ktorý v rodine zarábala peniaze. Sníval o tom, že raz, keď bude veľký, bude aj on zarábať tak ako jeho otec a bude milionárom.

V rodine sa o peniazoch nehovorilo, lebo rodičia nechceli deti touto témou zaťažovať. V sladkej nevedomosti žila aj Ondrejova mama, vlastne takúto skúsenosť si zažila aj sama v detstve. O peniazoch, ktorých v rodine nebolo veľa, celkom nedobrovoľne rozhodoval otec, ktorý tému peňazí nikdy otvorene neriešil, a už vôbec nie pred deťmi.

Ondrej až ako dospelý zistil, ako na tom jeho rodina je. Je z tejto situácie veľmi frustrovaný. Zistil, že ich rodina nemá žiadne úspory. Našťastie sa jeho otec veľmi nezadlžil, dlhy už dávnejšie splatil, ale nepodarilo sa mu pre rodinu nič ušetriť. A stav financií Ondrejových rodičov je aj dnes viac ako biedny. Ondrej si plánuje založiť rodinu a už teraz so svojou snúbenicou sa mu o peniazoch darí hovoriť otvorene.

Case studies ku kvadrantu - **BEZPEČIE**

Sebastián zažil vo svojej rodine prostredie zdravých finančných návykov. O peniazoch sa hovorilo v jeho detstve otvorene, rovnako ako aj o iných témach, bez ťaživého emocionálneho zážitku. Téma peniaze nevytvárala stres, pretože rodičia mali rodinné peniaze pod kontrolou, mali zdravé finančné návyky. Sebastiána a jeho súrodencov rodičia zapájali do diskusií ohľadom rodinných výdavkov. Deti vedeli že rodičia splácali úver na dom, ktorý nebol najluxusnejší, že preto kúpali autá z druhej ruky, spolu s deťmi plánovali dovolenky či výlety, ktoré neboli nikdy all inclusive, ale podľa ich finančných možností. Zato Sebastiánovi (a jeho súrodencom) k 18-tim narodeninám pripravili prekvapenie, jeho vlastný sporiaci účet na ktorom bola utešená suma, o ktorý sa mu doteraz starali a odovzdali mu ho do jeho vlastného spravovania. Sebastián v súčasnosti hospodári so svojimi peniazmi zodpovedne. Tému peniaze nepodceňuje, venuje im primeranú pozornosť, pretože peniaze vie dobre spravovať. Spolu s manželkou splácajú hypotéku, majú vytvorenú dostatočnú finančnú rezervu a časť svojich peňazí pravidelne investujú. Nezabúdajú príležitostne prispieť na dobročinnosť.

V závere modulu mentor vyzve edukantov k individuálnej aktivite v pracovnom liste

Pomôcky: pracovný list k modulu kvadranty

1. **V akom kvadrante** prístupu rodiny k peniazom si vyrastal? Výsledkom spomínania nad svojou minulosťou by mala byť lepšia orientácia „v teréne“ a porozumenie, z akých východísk sa vytvoril tvoj vzťah k peniazom. Ktoré pozitívne skúsenosti ti pomohli nadobudnúť zdravý vzťahy, návyky a zároveň, ktoré skúsenosti ti na ceste životom spôsobili veľa trápení a viedli ťa k nesprávnym finančným rozhodnutiam?
2. **Je potrebná zmena** (tvoje nastavenie/ správanie) vo vzťahu k tvojim peniazom? Užitočným je tiež uvedomenie, že každý z nás žije vo vzťahu so svojimi najbližšími, a práve cez toto uvažovanie zistíš, ako tvoj vzťah k peniazom a tvoje finančné správanie pozitívne /negatívne ovplyvňuje tvojich najbližších. Stále je čas na zmenu, a ak si v procese premýšľania narazil na potrebu zmeny alebo komunikácie, toto vzdelávanie môže byť prvým krokom k zmene 😊.